

Životopis

†Dr. sc. IVO KALINSKI (Črečan kraj Svetoga Ivana Zeline, 8. III. 1940. – Zagreb, 26. IV. 2025.) - književnik i znanstvenik (dijalektolog, leksikograf)

Osnovnu školu završio je 1955. u Sv. Ivanu Zelini, Gimnaziju (1960.) u Zagrebu.

Na Filozofskome fakultetu u Zagrebu diplomirao je (1966.), magistrirao (1979.) te doktorirao (1987.) tezom *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića* (objavivši disertaciju kao monografiju 1988.). Od 1968. (sve do umirovljenja 2005.) bio je zaposlen u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje, od 1999. kao viši znanstveni suradnik; bio je i lektor za hrvatski jezik na Westfälische Wilhelms-Universität u Münsteru 1978.–80. Bavio se dijalektologijom i poviješću jezika (*Zelinski tip govora*, s A. Šojatom, 1973., Adamovečki govor) - objaviši 70-ak znanstvenih studija (uz spomenutu monografiju *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića*) - kajkavskom leksikografijom (prije svega kao obrađivač i redaktor u 10 svezaka *Rječnika hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*, 1984. – 2014., 1–13; suautor monografije *Zagrebački KAJ, Rječnika Cerja zagrebečkoga*, s F. Šatovićem, 2012.), te se bavio proučavanjem jezika i poetike suvremene, pretežito kajkavske književnosti. Jezikoslovne znanstvene i stručne radove te osvrte i književne radove objavljuje u časopisima, novinama i zbornicima: od časopisa *Kaj* (kojemu je bio glavni urednik od 1983. do 1990., a sve do smrti jedan od urednika, zatim dopredsjednik, a od 2019. do 2023. predsjednik, te počasni predsjednik *Kajkavskoga spravišča*, Kajeve nakladnika) do *Filologije*, *Jezika*, *Rasprave Zavoda za jezik*, te značajnih zbornika, poput: *Zeleni bregi Zeline*, *Jezični i umjetnički izraz na kajkavskom tlu*, *Lepoglavski zbornik 1993*, *Zlatarski zbornik*, *Susret riječi*, *Kajkavski zbornik*, *Hrašće*, *Senje & meteorji 2001*. i dr. Sastavljač je antologije *Izbor iz kajkavske usmene lirike (Kaj)*, 1973. 10). Autor je studija i predgovora u izdanjima biblioteka kojima je urednik: ponajviše Male biblioteke „Dragutin Domjanić“ (od 1992.) i Male biblioteke Verzuš (od 1999.) Pučkog otvorenog učilišta Sv. Ivan Zelina, Male biblioteke „Ignac Kristijanović“ Kajkavskoga spravišča, Biblioteke „Susret riječi“, Bedekovčina (od 1995.). Urednik je zbornika radova sa znanstvenih skupova u Krapini (*Jezični i umjetnički izraz na kajkavskom tlu*, 1993.), priređivač mnogobrojnih zbornika s recitala suvremenoga kajkavskoga pjesništva i smotri dječjega kajkavskog pjesništva, urednik ili autor predgovora ili pogovora brojnim autorskim kajkavskim zbirkama.

Izrazitom neoezistencijalističkom poetikom, autoironijskim kôdom, na „sličnom poetičkom tragu“ kajkavskoga i standardnojezična opusa (Milanja: 2007), njegove pjesme u 11 objavljenih zbirci pripadaju postmodernističkomu diskursu: od kajkavskih zbirci *Pha kaj* (1979.), *Valtakt i lajno* (1984.), *Blindjerana pizza* (nadnaslov *Cicirici & senjali*, 2007.), *Japa, japek, japica – Tata, tatek, tatica/Kajkavsko-štokavski poetski i jezični panoptikum*, 2025. (u tisku), do onih na standardnome hrvatskom jeziku *Kristalni aed* (2005.), *Lollo* (2008.), *Nemir podvornika Szerbe* (2009.), *Četverolisni četveropreg* (2010.), *Apidiktor* (2016), *Podrhtavanje tišine* (2023.) i *Razgovor s perihelom* (2024.).

Autor je kritičko-esejističkih zbirci: *Anatomija kmice ili umjetnina teksta – zanos i tješakoba* (2004.), esejističkih medaljona uz recitale suvremenoga kajkavskoga pjesništva i smotre dječjeg kajkavskog pjesništva u Sv. Ivanu Zelini i *Susreta riječi u Bedekovčini te Kiborg kao emotivni alien I, II* (2009., 2017.). Autor je proznih zbirci *Ono drugo more* (2006.), *Gle, kako lijep dan!* (2011.) i *Leti, frizbi, leti!* (2013.) te romana *Agnes*, *Dock Duck i ostali* (2015.). Dobitnik je, među ostalim, *Zlatne lire* (1971.) za kajkavsku poeziju, a god. 2008. Nagrade „Katarina Patačić“ za poetskoproznu zbirku *Blindjerana pizza* (u zajedničkoj kajkavsko-čakavskoj zbirci *Cicirici & senjali*, s Vladimirom Pernićem, 2007.). Pjesme su mu uvrštene u sve recentne antologije i

panorame kajkavske lirike, te u *Skupljenu baštinu* (1993.), antologiju sveukupnog suvremenog hrvatskog pjesništva (1940 - 1990).

(*Prilagođeno, iz Enciklopedije Hrvatskoga zagorja, Hrvatski leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017.*)

Citirani izvori:

Kuzmanović, Mladen. 1971. *Otkriće crne jezgre*. Kaj, IV, br. 7-8, Zagreb, 23-26.

Milanja, Cvjetko. 2007. *Pjesništvo Ive Kalinskoga*, Kaj, XL, br. 6, Zagreb, 3-9.

Skok, Joža. 2007. *Ignis verbi kajkavicae : Kajkavsko pjesništvo Ive Kalinskoga - od osporavanja do kreativnog produžetka i nove afirmacije kajkavske pjesničke tradicije*. Kajkavsko spravišće, Mala biblioteka „Ignac Kristijanović“, knj. 36, Zagreb, 108-114; usp. i u: Kalinski, Ivan. 1984. *Valctakt i lajno*. Kajkavsko spravišće, Mala biblioteka „Ignac Kristijanović“, Zagreb, 3-13.

Pažur, Božica. 2010. *Četverolisni četveropreg – poetološki vrsni višeplet Ive Kalinskoga*, u: *Četverolisni četveropreg*, POU Sv. Ivan Zelina, 2010.

Oproštajno slovo*

[...] Naš zemni/dnevni svijet ostao je bez suvremenog klasika i kajkavskog humanista, ali - književnik i znanstvenik † Ivo Kalinski ostavio nam je izgrađen i neizgubiv Svoj Svijet, dostojan i postojan u trajno nasljeđe generacijama i poslije nas. Govoriti umjetnički, znanstveno, ili prijateljski o Ivi, Ivanu/Ivaču Kalinskom znači govoriti u najvišim kategorijama.

Zato ponosno valja ponoviti, poput, reklo bi se kolokvijalno, vrhunskoga pjesničkog „brenda“: †Ivo Kalinski – rođen tu blizu, mam, v Črečanu 1940., antologijski književnik i znanstvenik (jezikoslovac, leksikograf /dijalektolog) esejist, književni analitičar i teoretičar, urednik... - suvremeni je intelektualac višestrukovne i dvojezične kompetencije – ovjerene u više od 20 raznorodnih djela u pet i po desetljeća umjetničke i znanstvene prakse, od prvih (kajkavskih) stihova u časopisu Kaj (1971.)...

„Čovjek nikada ne može spoznati dosege svoje genetike“ - znao je pripomenuti Kalinski – a „genetika moga naroda“, kako reče, trajna mu je stvaralačka preokupacija/problematicizacija, uz „spoznaj u fatumnosti [...] u životu pojedinca i povijesti uopće“ (Milanja, 2007).

Raspon njegove kreativnosti, osobito poezije, odvija se najčešće u besjedovnom kodu, od (dnevne) razgovornosti do pojmovnosti i visoke filozofičnosti. Svjetopogledno: od univerzalnosti „zavičajnog opominajna“/opomenka, „predvečerke“ za stolom, do dijagnostike (kako ispisuje u posljednjoj svojoj, testamentnoj, zbirci) „tenčine pameti“ i sveopće „človečanske praznoće“ suvremenoga svijeta, njegove civilizacijske i semantičke pustoši; do astralnih posvetnih zaziva „sili ponad mene“, višoj svijesti: E, moj Domine / E, moj Bogek!

Zbog toga uronjenost u „kajkavianu redivivu“ recitala i smotri u Sv. Ivanu Zelini, Zlataru, Bedekovčini, Mariji Bistrici ... zbog toga više no polustoljetno djelovanje u Kajkavskom spravišću

* Iz oproštajnog slova na Gradskom groblju u Sv. Ivanu Zelini, 29. travnja 2025. (uime Kajkavskoga spravišća - B. P.)

višeću, društvu za širenje i unapređivanje znanosti i umjetnost, nakladniku časopisa za književnost, umjetnost, kulturu – Kaj. Bio mu je dopredsjednikom, predsjednikom, počasnim predsjednikom, u Kaj u svojedobno glavni i odgovorni urednik, nakon osnivača Stjepana Draganića, te jedan od urednika do kraja života... Objavljivanjem kajkavskih zbirki i znanstvene monografije (Poetika i jezik Dragutina Domjanića), sudjelovanjem u programima širega kulturološkoga povezivanja i hrvatske tronarječnosti (Hrvatski književni putopis, Kaj & ča, Jezičnica kajkaviana...), †Ivo Kalinski je, uostalom kao i Spravišće, izabrao teži put (nepopularan u naše prazno vrijeme): znanstvenu pouzdanost, visoku estetičnost u zapisu materinskoga jezika – sve u prilog dostojanstvu i kontinuitetu kajkavske umjetničke riječi, kajkavskoga jezika.

U okrilju Kajkavskoga spravišća, Male biblioteke „Ignac Kristijanović“, pred izlaskom je programatska, manifestna Kalinskijeva kajkavsko-štokavska zbirka Japa, japek, japica – Tata, tatek, tatica/Kajkavsko-štokavski poetski i jezični panoptikum, za koju smo se utrkivali s vremenom, želeći je žurno objaviti. Pomalo neskladno rečeno – zmeznulo nas vreme, ali - dobili smo svevremenost te zbirke kao autorova simbolskog testamentuma.

Od Ivana Kalinskoga opraštamo se velikim dijelom u ime kajkavskoga svijeta i njegove univerzalnosti u temeljima višestoljetnih kultura, kojega je svijeta Kalinski bil (i ostal) tolnačnik, filozof, kajoznalc i batrivnik.

Opraštamo se u skladu s barem još jednim testamentom Ivinim u najsnažnijoj mu postmodernističkoj, kajkavskoj manifestnoj pjesmi novoga tisućljeća Traktatuš Kajkavianuš Varasdinenžiš, u gnomskom, himničkom krešendu: „Zato, ne ponizi se, ne ponizi nas – GLORIA KAJKAVIANA!“

Naj bu Ti, dragi Ivač Kalinski, iz Tvoga stiha, vekivečna Gloria kajkaviana! (E, muoj Domine!)

(B. P.)

NE PONIZI SE, NE PONIZI NAS – GLORIA KAJKAVIANA!

Izbor iz kajkavske poezije*

†Ivo Kalinski, Zagreb

SREČA

Pehnula me sreča – kak rabarbaru koren
Pak me živi fletno hudo s trefom asom noro
 Spačka je vu zercalu, ti pesa za ritesa!
 To itak nesem ja, strah je – od ničesa
Na prsti su žulji, pri vrhu se muka navek koti bolje
Trublja zlehkotenja – človečki nadolje
 Pehnula me sreča, lavorike venec
 Smešno se zadela v gerlu kost od sreče zdenec
Pak me ziblje, pak me stvarja, pak drobi, razgarja
I kak draga vabi – micek, jurek, figa
 Puklju skoznujuči, leta vkanjujuči
 Smert je gibanica, mleko i mamica
Cecka sesnut, v zercalu je bela tenja
Strah je od ničesa – jer je život senja
 Pehnula me sreča – kak rabarbaru koren
 Pak me živi fletno hudo s trefom asom noro.

Valctakt i lajno (1984.)

[Ogenj reči, 1986; Rieči sa zviranjka, 1999.]

* Izbor kajkavske poezije †Ive Kalinskoga, većinom iz antologija „Ogenj reči“, Antologija suvremenoga kajkavskoga pjesništva, Kaj IV-VI, 1986., prir. Joža Skok; „Rieči sa zviranjka“, Antologija modernoga kajkavskoga pjesništva 20. stoljeća, prir. Joža Skok, 1999.; Antologija novije kajkavske lirike, Kaj 3-5, 1975., prir. Mladen Kuzmanović; te drugih izdanja (Kaj, 7-8, 1971., Kaj 6, 2005.; I. Kalinski, Cicirici & Senjali, 2007.) i postumne zbirke *Japa, japek, japica - Tata, tatek, tatata*, 2025. (op. ur.).

REČ

Poculica z celoga zaplela se v črn-belega
Poculice beli pušlec zedehnul me smertni kušlec
 Ta gizdava, naša, bodra – ta čkomeča ka još velja
 Kaj domom začas dopelja kraj života, plavomodra
Krušna merva – ti si perva, hincavo se kerv zaigra
Ti si draga kaj me herva, i želeje, i merzeje
 Lucka cucka reči tejna, slatka naša Marija
 Siten korak kalvarija, pregusta je mrejna
Pijano me lepост vzela – roža bela ve na stolu
Pak me nuna, koren giblje, hojla-hajla! zapopeva
 Vu Hirtzove knjige žute drač je spekril naše pute
 I dečeca kaj beži kraj mlečeca v cintorom.

*Valctakt i lajno (1984.)
[Ogenj reči, 1986; Rieči sa zviranjka, 1999.]*

TRAKTATUŠ KAJKAVIANUŠ VARASDINENŽIŠ

*Božični dnevi vu megli zdeni, tritisočletje!
Vu glavi raskoljeni križek, zmeržjeno cvetje.
A stara Drava još navek plava i naša ladja plava po njoj!*

(Znovičrojeni requiem)

Gde su pes oliti cucek vu vreme ovo čudnovito, tobož vreme buduće, vreme razvudenja puno – vu vreme, človečec sprepoštuvani, gda Vas doma ni? Jer, zres - gde je doma Dom? Odnavek, pumpali Vam želudčani bubenj da bi bili, i živeli, ob naravi četireh posljednjih, ob osebjunih nevolj, ob stvari zmesneh, kakti nestalnost sreče vu Sudnjem dnevnu, kakti *contrascriba*, protopisec. Vsemu proti, moj človečec: kak debeli gospi vu rosni detelini, tak žmireku dana vu den sobotni. A Vama je odnavek bilo biti: zgubleno svoj i – ničiji. Ni jesti ni piti strajnsko, ni na zlatne stole kak ni na travah poscaneh. Na drevju brez riti kak mehurčec vodeni i lahorek v zime proti zime, trajati – človek, človečec brezimeni biti z nenapisane spovedi *heroum epistolae*.

Izda, nigdar pizda, nigdar frkafula – jošče ona stara angelska narav vu čko-mini čubi. Kak vu apateki otrovi z balangju, ar barilec zbantuvan na taracu Reči čaka. Človečec znucani *in ventre galli* – v kopunovom kamenu kak bedak i mulec, čaka. Kaj, šatana mu, čaka – misliju. Oni? A on vekomaj čaka jedinu

te istu, zvuzlanu kajkavsku mater Reč. Onu, kaj ima žalobno občutenje zvuzlanega ogerliča od vkrivo precvikanega kriča naših ilercof, od zdavnašnjega leta Gospodnjega 1835. Zneski ilerci, politikanti i mali kusojebci namenili su te materi kajkavskoj Reči kmično hrepenenje, štrik okol guta, obstajek črez betežljivi sfucani pezdec.

Ali – vitiznanci, knjigopisci, vsake fele kajkavski meštri vu šklencu nekakve-višeše ideje – nesu zgubili svega glasa pravi pisek. Ta naša domača Reč, te samec cucek, ze čudnimi očali Hištorije na gupcu! Zezidani vu svojem drobu i vu drobu svoje Domaje, nesu spozabili lajati – da se lucki govor, rečlivost, slovka vu novi govor pretače. Materinski zavičajni zdih zadel se vu gliblinu slovke kajkavske, nemre zatajiti mleko: veržuši, kosti, kotrigi, malo kervi i – zdihaja. Tolnači pogoničof vsakofelneh, furtum i taki. Vu puščini ne regetati, neg suprotse stalnost zveršeno svetuvati, vezda i vsevdil. Razdreti razluke zmed prodečtva i supštancije, perce trave biti, i on, vu domačiji – *primae classis in omnibus scholis*.

Knjigopisec zvišeni, vu sebi i Tebi, dragi štavec, občuteni. Kak romar bistrički, pravi, kaj svoj životek obnaša večkrat na kolena, od časti z glavu gore! Kak loter svoju dragu ljubeč kruto, barzo.

Dok ti, dragi Domine, vu vremenu dojdüčem, prem zgažen – Oni misliju, batriveš se kak parlavita grobek zapuščeni, dok po stari prašini vu sercu spisavaš reči *dvignonti se*, osavljajuč se sprot čkomini slobodno/brezslobodno; kaj imaš zreči – ne zderžavaj se! Tenčina pameti samor je, brez zameri, obličje človečje - nikakšna šimbolika.

Dok za nami, moj človečec, plavcata senca starih kajkavskih kaštelov, megle-ni šlaprček okol kurijalne Violete!? A za vuglom tu več doma si, kmalu. Zato, ne ponizi se, ne ponizi nas – GLORIA KAJKAVIANA!

Cicirici & Senjali, 2007.; Kaj, 6, 2005.

DA BI TI HOTEL VU NARAV

Da bi ti – *via facti* – hotel vu narav
vsakoga dogajanja vplesti lastoviti vedutni materijal
za raspored štimunga
vu laveranju tušom, micek moj.
Da bi ti hotel da zaobilazek gole praktike znovič zaišče
akvarel. I još puno toga bi hotel. Naprimer
po polju broditi po morju hoditi
popevati popevke z dreva.
Oh, al gde je granica

vegetabilne slikovnice z razreda *Salix*, gde
dečinstva, zrelosti, starosti razigrani paškvil, poruga, bedastoča.
I farbe – črlenkasta, zelena, lubičasta
do črne. Zidi od brokata
zmed kmice i svetla nagnjenje
k minijaturi. Vse bogateši života namaz, vse bogateši
gvaš z vetrekom zdenim v oče
i misel na mladoga pudara, mladoga jagara teri
po polju neprestance brodi
muder i hiter.
Odkud one liepe oči olovnate i srce kožnate?!
I opet računati, zbrajati, prekrajati
metati se v odhodeče, prehajajuče, bežeče
iziti/zlejati se z akvarela kak nočca crnobela
živeti/bit i nekaj leteče guste pijane
imeti sam sebe za igru, za igračku za hobi
dok se ONA plava gromada vu tebi
postiha vrušava, vrušava i drobi.

Kaj, 6, 2005.

VSE ZGLEDA

Vse zgleđa da bude opet petati prvi mrak
opet slepeti na stari videk
pečina vu nami dosta je već zrela
opet zgleđa bude znova prva sovarila sova
prvi zub glodal sirovo
prva devica muku čutela prije neg bu decu zakotila
zdrave raubere i tate.
Bu se opet zaiskala duša z dušu
bumo smejali se i kleščili prez prave mere
prepadajuč čez stoełtja
jer već denes je gde je bilo zutra.
Pak zašeptali prve rieči
jer ni ljubca draga ne bu znala kak ova se skazuje
bumo porajali se znutra
z vihra zanutrafca
krvavu plaftu na oči metali

da bi morti samo jen zmed nas odvojil se i zavriščal
zvrgnen vu dobrote na nepoznani greh.
Pak se bu zglancala ona stara hrđa
i hojla hojla po slinavi kušleci
i jen drugi bog z kušenemi mači med nami i z blata kolači
kak i ovo vrieme kaj pred nami od srama beži
brez rieči.
I kak živeti i nadejati se i dalje
da budu ove hiže sprehodile
da se jorgovani budu nuoč na nuoč smejali
do gda živeti i doživeti pravo polje s pravemi cviet
a ne ovo kaj cvete brez krvi.
Do gda živeti i nadejati se da
vse je samor sprecartana sudnica
máma svieta máma.
Trijeb je spretuči svoje poštejne
jer nije istina da i oblaki nesu kamejne
i da se i drugde nemre sejnati da se živi –
zelenoplava moja gde da te najdem ve?

Kaj, 6, 2005.

VUŠTRILI SMO PESA

Vuštrili smo pesa, vuštrili, vuštrili,
druob poscano hitajoč mu v krampe.
Smo vuštrili sosedova pesa,
ga vliekli i kuštrili
za glaku.
Z lanci smo ga med noge, smo ga vuštrili
v mraku.
Jesmo nogo mu deli v kolesa.
Pak smo ga opet.
Da je zavijal, da je skičal,
Da je cmugal na one tre zopet.
Pak smo ga opet,
z nogo v gobec, v zazobec,
pa smo ga opet po krampe.
Pak smo mu žilu sekli,
pak smo ju cvrli, zacvirali,

krvavo seme otpirali.
Pak smo ga opet,
pak smo ga opet,
dok nie ves na oči spozel.
Pak smo na kraju napravili vozal
z onoga mesa.
I bile nam je žal, bile nam je grde žal,
pak smo počeli trgati kolesa,
i vsi smo geznuli v krampe.
I bile nam je žal, bile nam je žal,
v lampe naše dok je curel jal.

Pha kaj (1979.)

[Antologija novije kajkavske lirike, 1975.; Ogenj reči, 1986; Rieči sa zviranjka, 1999.]

KAJ SEM, GDE SEM JA?

Kaj sem ja pred tobum,
kaj sem ja: vjutre, opoldan, navečer?
Pod ovo zviezdo nebesko kaj peče,
gde sem ja?
Teroga je otec na svojo roko stvaral:
da v životu bode vapnar
i bieloga kruha vrtalec v kamenu,
da bude sluga i kojnar,
nerodek i kukol v dobrom semenu.
Kaj si ti nad menu dok si me prevaral,
z točo tokel, v deždjevju vtoplal,
da bi svojo misel vu mene sprekaral,
i slinil potočno svojo zlatu kapu?
V semu tomu gde sem, samor, ja?
Gde sem, kaj sem ja?
Gde sem ja pred tobum, vendar,
Kad sem i pred sobum, ništar!

Pha kaj (1979.)

[Antologija novije kajkavske lirike, 1975.; Ogenj reči, 1986; Rieči sa zviranjka, 1999.]

KAČAR!

A kaj bi štel, kaj bi?
Niemaš kaj čakati, rušaj pred sobu
ščerajnu kolajnu,
i preveč je gluntaf mozek v ova vremena:
zobi štrencajo v gajbi.

Prokleta misel črna od sestre kmice,
dok tuđinec prebira
na svoje žice,
pravu hariju.
Srab je spremiešal one zdrave
(mrtve smu, nekak, prerane pozabili)
prem isti veter puše z Drave.
Isti kolec so nam v grle zabili,
bratec!
I tebe, takaj, toče bratec,
i pruoba,
je li zmed druoba i groba
stane stara sejna.
A velika tejna v zemle leži,
i mož možak
stoji gačar.
Svuj dan da bo muoj,
spaluškal kačec, kačar!

Pha kaj (1979.)

[Antologija novije kajkavske lirike, 1975.; Ogenj reči, 1986; Rieči sa zviranjka, 1999.]

JELONA JE NAJLEPŠA DEKLA!

Jelona je v selu najlepša dekla!

Kak tenja,
čemurna,
togajiva,
po čkomaj,
v žoljave roke, vekomaj,
beži mi nje lepote senja.

Nje lepote senja, senjava,
života mojega i tvega,
tenja, tenjava,
drugoga svieta decu našu
prebolnu je vodila;
Zemlja moja i mater, krvavi ideali!
Mater moja, horvacka krvava kmica,
v duše naše je duša tvoja
kruhek otrovani
mesto mlieka,
matere naše mamičica!

Jelona v selu raste, Jelona najlepša dekla!

Pha kaj (1979.)

[*Antologija novije kajkavske lirike*, 1975.; *Ogenj reči*, 1986; *Rieči sa zviranjka*, 1999.]

Z VIŠINE, Z GLIBLINE

Ne znajoč pone z višine, ni z glibline,
jer je i v kalu iste
zgora i zdola kalc.
I tam je gdagda
trn trnu žalec.

Drievu sličan, samotnaku v puščine,
samec samenec:
čez život si samor preletel.
Kak i v kamenu leti drugi kamenec
ne znajoč za nebo gde krvari detel.

Pha kaj (1979.)

[*Antologija novije kajkavske lirike*, 1975.; *Ogenj reči*, 1986; *Rieči sa zviranjka*, 1999.]

TEŠTAMENTOM

Mi jesmo vrinjeni v črnu kmicu,
i niesmu kaj smu bili.
Nas su gosrali pod rep z mrtvu lisicu,
da bi znali kaj je pravde lodec,
a kaj je jarem,
da bi znali kaj je v jarmu prazen želudec.

(A sloboda se flundra kak pes za živicu!)

Ali bodo došli žoti dani,
z štabli kameniti, z črlenimi kojnm,
trejte vure časi srditi,
z tuđemi ludmi med nami:
mi dosta smu kriedani!

I bode nam iti,
za sramockem mesom svojem,
v druge zorje dan, gde bodemo sami.

Pha kaj (1979.)

[Antologija novije kajkavske lirike, 1975.; Ogenj reči, 1986; Rieči sa zviranjka, 1999.]

MAČUREK

Gda bom rekel, vi se bote smejali:
Da bo dobre. V smiehu još se bote nadejali
bolšemu.
A liepo velim da je bil najlepši miecek
muoj mačurek čogani,
makar mu je falele oko,
komad repa,
med mački je bil kak med jastrebi picek.
Je štel naviek biti najveseliejši, je gledel gliboko
na one jene.
A bile je kmene. Da ti nemrem reči kak je bile kmene!
On samo se je igral, se je ves zaigral,
on mali repek je feđlal, miglal, miglal,
i nie znal da negde velikom nebu čakec čaka.

V nedielni dan gda je sviet v cirkve bil, i kašlal,
i đambor je išel čez dupla
van.

V dan, biel belčasti dan, a bile je kmene
tam gore gde je čakec čakal.
On se je igral i dale, naopak napraf skakal.
Sem štel kričati, al je v tie van i bez drugoga ostal,
muoj mikič šari, bo se vu sebe plakati
i mene
teri takaj vidim samor tambu v ovom svietu.
Sejene.

A veliju da avijoni pršeju već i da su tiči počeli kukurikati.
Sejene. Baš mi je sejene. Na ovom svietu.
Bo čakec došel i po me. Čez sonce v snietu.

Pha kaj (1979.)

[*Ogenj reči*, 1986; *Rieči sa zviranjka*, 1999.]

JELEN, JELEN, JELEN!!

Jelen čez šumu beži v gliblinu
šumske međe, v grabrovu tišinu
prek grombokovja
več vlazuje trganje rogovja, srce klači zajni žmulek krvi
v lievu kliet, na desnu stran vsa težina
prehitava se, od prve na zajnu nogu
jakost uz kost rasporedi se,
i opet nagle nestaje kupin, grmovja, put naopak leži,
jelen zamečuje da lieva hrbet vtrnjava, čez potok
napela bieg v najglibši snieg
teri s priviđenja đasnol je i spekel
v glave moždenjski brieg, al dale, dale, dale v pekel
jelen v rit strelen beži
na pleča svoju težinu
i zajnu jakostju odrine se od smrti vu višinu.
Al pena krvava na gobcu vrne na zemlju:
priviđenja tu su već i jelena jemlju
košote hrđave, plave, žote v ropcu,
i prek mehna i šumske gobe

bez zdehna vruši se.
A one okrugle od kugle zrine se van na zobe.
Gotovo je.
Gotovo je.
Gotovo je.

Pha kaj (1979.)

[*Antologija novije kajkavske lirike*, 1975.; *Ogenj reči*, 1986; *Rieči sa zviranjka*, 1999.]

PROŠIM FINO!

Prošim fino! Žemete četiri grede
i dve cape, pak vse to...
Nee, em neee!

Žemete cape četiri i grede dve,
onda ovak, baš ovak
onda žemete – črepa!
No, žemete najobičnejšega črepa,
napravite četiri reda od črepa,
prošim fino! (Od žnečega morate špočiti?!)
Onda žemete jedan red črepa – pak na jednu gredu!
Onda žemete drugi red črepa – pak na drugu gredu!
Onda špažite, prošim fino,
da štrejti red črepa ne paše na štrejtu gredu.
Dok vi gruntate: „Škak to? Škak to?“,
negdo vam pobere ščetrtu gredu
i veš črep, takaj, prošim fino.
I, kaj šad? Imate dve cape –
žnemate črepa. A bormeš vam faliju i grede,
i to još četiri, prošim fino.
Vše še žruši lepo dole i vi šte opet na – zemlje!
Je, pa ne dela se hiža ž par gredi
i ž malo črepa?!
A ovo - kaj ja imam Ž i Š:
To je pošečna filozofija, prošim fino!

Kaj 6, 2005.

BALADA III

Sejnal sam šumu bukovu, gostu:
Vu sejn so dohajali grabri, rasti,
i čudni ljudi, modri, šklebasti.

Tie ljudi so dohajali tacki,
stiha, so imeli male sekirice za vuhom
i terice v oče.
Saku nuoč so mi šumu krali.

Če sem rekel rasti:
So rasli rasti, debeli, črevasti.
V noči pak so došli zobi oštri, žlebasti.

Više niesem mogel zmagati:
Čez očnu mrejnju zeli so mi zajnu sejnu.

Sad me vučiju tancati, vučiju me kak bom sebe zgubil.
I Buog zna kaj bom još pretrpel
Vsako jutre muoram tate glancati, a dojde mi mam bi se pohabil.

Več i ja imam sekirico za vuhom,
i plakal bi se gda drieveo kakvo sadim;
nestaje me z mliekom i kruhom.
Ne razmem ov sviet – samor gledim.

[Antologija novije kajkavske lirike, 1975.]

MISEL

Kak je to čudne: Misel za čas zleti z štale,
preraste tiele,
i z glave zide van drugačka čez kraste,
A misliš,
najlepše cvete gda glava poca,
gda v šake curi milne z piesjem vmilavajnem,
a senak za jedne prepada
z cmugajnem.
Pak na štrancele po tebe znamejne tvega života obieša,

i zobi spocajo ak niemaju:
na te si navčen od maline.
Al bo nadošel dan gda bo čez kupijne
zaburil žofki točnak,
napel pekel srčeni,
bo muorati dobre držati gačnak,
i mozek zobeni,
bo se švicale za nuovu pesmu.
Krvavo seme z roke z mliekom prehaja v noke,
teri v rojenju več
sejnajo križ.

Kaj, 7-8, 1971.

KOJNI VRANCI

Denes, zutra,
naviek jednak:
Istom zviru, iste zvirališče,
nuova voda, iste pojilišče.

Tu, niesmu sami:
mrak i svetle prelieta,
i čutem, kak negdo nekomu zasmieta,
pak zaboli natrdom.

I prejdu natrdom, prejdu nagrdom,
čez me, kojni vranCI, potkovanci,
okeslivi gizdavci.

V krf poskačeju, talariju,
grivu namačeju, z grivu zašumiju,
zahržeju i sodbu zajašeju,
bez gospodara i bez biča,
bez javka i bez kriča,
znutra mašeju, mašeju.

Kaj, 7-8, 1971.

KORENIKE

Zrekle se tuo od onei teri so se več i v zemle skorenili,
da se, zglenda, vrieme zostale prama svemu štrajsu.
Samor trieba pričakati još stibelje da zvine se
na korejne,
sonce da se zruši v zemlu do možđenuof,
i zlo je podponoma tu, so zrekli,
gda nadojdo
kola bez ruda, sama bez kojnuof,
po zraku tiči bez kril,
i ludi bodo zasojnali po mesečine na postela,
travo jedoč,
na prste broječ zablene prave rieči,
betuojnsku sejnu sejnajoč.
Senak, zglenda, bomo se još vickali jene dogo vrieme,
delali tiče, one z drieva, pod prave,
da bi se vzemlenila v naše miseli
prhafka zrakovita
med dvemi točnaki.
A deca bez zobof tekar, v želieznom nebo
tak fletne smiejejo se
v duob kužnei ovei iger.

Kaj, 7-8, 1971.

MODUŠ

Diškurš je spometni moduš
Teri ne zna kaj donaša novi den
Na ovom svietu brez duše.
Zvoni zvonec
Komu ili čemu
I zakaj zvoni?
Po domače smu se pokušavali spomijnati
Vnučeki su se zosmejavali z nas
Oni buliju vu svoje mobitele.
Plušči dežđevje
Načakujemo lepše dane
Nuternja nam je naotekla od nadajna

Išče zjedinjenje z dobročasnimi dnevi.
Polag stare navade
Dragolubne žilice tiela preprečuju nam
Dohodejne do mlieka
Toče srce kak kovački nakovajn.
Nešče nas jemlje
Se više smu slični onom kaj je mati zemlja -
Kaj je draga naša mati!*

MODUS

*Diskurz je pametni modus
Koji ne zna što donosi novi dan
Na ovomu svijetu bez duše.
Zvoni zvonac
Komu ili čemu
I zašto zvoni?
Na domaći način smo se pokušavali razgovarati
Unučad se ismjeivala na nas
Oni bulje u svoje mobitele.
Pljušte kiše
Iščekujemo ljepše dane
Nutrina nam naotekla od nadanja
Traži sjedinjenje s dobrohotnim danima.
Pokraj stare navike
Dragoljubne žilice tijela ispriječile nam
Dolaženje do mlijeka
Udara srce kao kovački nakovanj
Netko nas uzima
Sve više smo slični onom što je mati zemlja -
Koja je draga naša mati!**

* Na kraju ovoga pjesničkog izbora iz kajkavskoga pjesništva †Ive Kalinskoga donosimo i nekoliko pjesama iz posljednje njegove, postumne, zbirke „Japa, japek, japica – Tata, tatek, tatica / Kajkavsko-štokavski poetski i jezični panoptikum“ (2025.): *Moduš, Na zahodu sonca opet črle-no nebo?!, Kvaka, Drugi...On!?, Kozja detela i kojneki z perjem, Vitorog! Razvalina fantazije ili?, Čudačineči vrabec, Tvoja litera - tvojoj zagovor!, A Kaj?*). Izvorno, svaka pjesma iz „Jape...“ ima i svoj štokavski korelativ, no ovdje, ilustracije radi, donosimo ga samo uz pjesmu „Moduš“ (op. ur.).

NA ZAHODU SONCA OPET ČRLENO NEBO?!

Na tvoju besposlenost
Z tuople komuore čubeč gledimu!
A nebo na zahodu sonca
Opet črleno je. Bude zla bude rata!
Kaj si spozabil kaj ti narav govori?
Gduo to nazvešča? Morti Jezuš
Morti sveti ljudi - popi vsake fele?
Čudačinejne opet se poraja
Opet zgleđa bumo morali sponova
Vučiti se kak se diela obična drevena huta.
Vse sponovič
Sponova vučiti se kak dihati
Suprotivno vsakom duobrom spomejniku.
Komu i zakaj biti veren
Da bi drugi vživali
A ti ne pametiš kak zvraciti betežno luctvo
Vse je znova čudejne - *mirabilitus!*
Kaj se to dragi čovečec dogaja z nami
Gda nema vračtva štero bi nas moglo zvraciti
I odpeljati na pravi pot?
Nestaje zajne zdravo drevo pred našemi očmi
Očuklavel je naš zgleđ
Zdavnja nas napustila čudorednost
Čudaj pot već pozabili smu
Kaj je to narav
Kaj je poštejne i čud?
Dohaja li budoče nuovo vrieme vu cujnah
Vu črne oprave?

KVAKA

Teška železna kvaka
Za vulazek vu starinsku našu komoricu
Zagubila se a morti su ju fkrali cigani
I prodali pod staro železo?
Vrata zaprta a bez kvake za iti nuter
Trebalo bi oburiti

A to bi bilo kak da nam negdo dušu vzi mlje
Kak da nam negdo kuožu na živo dere
I vživa dok nas z kakvog kotka študera
Dogda bumo zdržali prije nek bumo zahrzali
Kak stara zvožžena kobila.
Na selskom sejmu
Šterega zdavna već nije
Naš vnukek je istu onakvu kvaku
Ka nam je vkrađena
Kupil od malega cigančeka
Za dva-tri tulca sladoleda Ledo.
Kvaku smu pririftali vu bravu
Odprli vrata i srečni vunišli
Vu kmicu našega detinjstva!

DRUGI... ON!?

Precek često izigraval je kojna
Z nogami činil štopot oli topot
Na pleći nosil samar
Vu rukami potkovice
Preskakival živice od šale
Vglavnom ponašal se kak pravo kojnsko živinče.
Preobračal i mejnal novu obleku
Za staru znucanu
Živeći kruto ponizno i zadovolno.
Staru ladju posekel na četvere
Na priobajlu joj na hrbtu metal kojnsku grivu
Nigdar više nebu plaval z jedne na drugu obalu.
Olovna njegov duša
Soncu je obrnuta
Nikak da skrrije staro osmrađejne.
Kolobar sončeni miluje mu nuternje oblake
Štopot oli topot njegov kojnski
Posluša i posluša čudo ...kak mu od sreće srce podrhtava...

KOZJA DETELA I KOJNEKI Z PERJEM?!

Z deteče posteले gledel si
Kak konji jieju kozju detelu
I potlam zadovolno hržeju.
I ti si probal to isto
Hotel si biti gizdavi kojnek i hrzati proti vsemu
Jedva da su te spasili
Da ne zdehneš od trovajna.
Denes tem istem kojnekom
Po čkomaj donášáš kozju detelu
Da im preprečiš vsaku boleščinu i nevolu.
Dok tebe otečeju kotrigi
Na rokami i nogami.
Črez svoju hižnu luknju denes glediš vu dečurliju
Kak se kotacaju z mobiteli
I kojna su videli na slici ili vu ZOO!
Muoj trojletni prevnuk Markuš
Ponopot pita me
Jel kojneki imaju perje
Kak i one dve-tri jadne kokice vu prabakine gajbe.
Imaju! Imaju - kak da ne!
Kojneki z perjem? Zakaj ne?

VITOROG! RAZVALINA FANTAŽIJE ILI?

Kad se popel na planinu Vitorog
Ni sejnal neje da bu nabasal na razvaline
Stari kakof dvor - morda burg
Šteri nema pojma o našem koreni.
Vse je baš lepo i kak trijeb biti
Dok maloprije popeval si *Adios amor!*
A sad? Dok zaprepaščen gledi
Vu svoju kuožu - žote boje!
Žote mu se zgleda takaj piše
Da ovo mesto nije ono mesto
Kaj je poiskal vu fantaziije...
Za obrambu na se navlekel je hrđavi ščit
Prem neprijatela nigde i nigde...

Zmisli se
Kak ga je nepoznati človek zdavnja potlam
Dopeljal vu liepi dvorec *Ambras*
Kre Innsbrucka. I on se razplakal.
I človek se rasplakal.
Z pomiseli na Vitorog! Na život i živlejne!?

ČUDAČINEČI VRABEC!

Čudačineči vrabec! Kaj pak te stvor vse diela?
Doprše gda mu se doprše
Vu mlaki kre hiže okuple se
Če mu se kupa
Niema rad druge ftiče
Vrana i sraka pred nim bežiju.
Nigdar ne živžifka
Vglavnom nije dobre vuole nigdar!
Če mu ponodim koricu krujeka
Počme ludo popevati i krujek
Mi z klunom dohiti do nog
Vusput se još pred menum napne
I ftruc odtereti...
Zemem meklu da mu pokažem gdo je gazda
Vu ovoj hiži
V tie čas več mi na glave sedi
I živžifka kak da je zevsema ponorel.
Morti sem vsemu ja kriv?
One korice suhog krujeka
Vu črno vino namočim i ponodim ga.
Tie vražji stvor od tiča
Do zajne mrvice vse poje
I of pot zaživžifka tak dobro i novo
Da se zmislim kak smu negda gda je bil dobrovuolen
Skupno poslušali Beethovena i vživali!

TVOJA LITERA - TVUOJ ZAGOVOR!

Kuliko samo rieči ima kojeh se litera
Kojeh se slovo piše kak se piše
A zgovarja se drugač - nejednako.
Tak i tebe spočitavaju na drugi način
Da si precek debel
I veliju Joj kak si mršaf kaj prut!
Faliju te i dižeju do nebes
A vu žepu držiju figu i još k tomu
Vekovečnu zafalu iščeju pri svecima.
Tebe vu tem - ni najmejne neje!
Jer niesi krivoverec
Jer niesi heretik koi krive boge moli!
Odnavek zritavaš se slobodno kak marše
Tvoja hižica prem prazna
Tvoja je hižica - i zdrava!
Vsaki nuovi danek tvuoj nuovi je boj
Jer cieti životek paziš da ne buš opal vu lucke nevole
Podponoma predan jedino sebe
Samor svojem slofcu - samor svoje litere!

A KAJ?

Et quid? A kaj? Ništa zato!
Pod bezgovem drevom
Tenka pamet razbistri se odjempot
Više ni rieč proti Bogu nije
I sam sebe zgleđa blaženem
Očivesto zlekel se z glibline zla.
Hasnovito je ono kaj još ščera bilo neje!
Vutvrđuje svoje međe
Misli da nemarno se ponaša z ovieim kaj je denes
Vu dvojbe jel morti bilo bolše
Ono uboštvo odprije?
Odkod odjedared srce brez kvara čuti
Odkod sad zavičajno opominajne
Da se muora zadržati razumnost
Baš sada gda su se lieta k starosti privela?

Sad seguren da neima smrti
Opet zdvajaš opet bedastoče šlabekuješ
Ili je to samor koračaj z jednog dvorišča vu drugo
Pod kapum nebeskum - ništa novoga!

Japa, japek, japica
Tata, tatek, tatica

Kajkavsko-štokavski
poetski i jezični panoptikum

Ivo Kalinski

*Naslovnica kajkavsko-štokavske zbirke
†Ive Kalinskoga "Japa, japek, japi-
ca - Tata, tatek, tatica" (dizajn Ivica
Kukovačec)*